

Mircea Eliade a fost fascinat de cultura și filozofia indiană. A susținut o prelegere despre Rama (care este, potrivit hinduismului, a șaptea reîncarnare a zeului Vishnu), pe vremea când era elev de liceu, bazându-se pe lucrarea lui Édouard Schuré, "Les Grands Initiés". Lucrarea filozofului francez a fost scrisă mai mult din imaginație decât folosind surse de documentare autentice. Din acest motiv, spune Eliade *"s-a născut în mine neîncrederea față de diletanți, teama de a nu mă lăsa păcălit de un amator, dorința tot mai aprigă de a merge la izvoare, de a consulta exclusiv lucrările specialiștilor, de a epuiza bibliografia."*

Studiul tehnicilor Yoga pentru îmbunătățirea concentrării și de educare a voinței și învățarea limbii sanscrite sunt elemente care trebuie amintite înainte de a-l "urma" pe Mircea Eliade în călătoria sa prin uimitoarea Indie.

Înainte de a vizita India, Eliade ajunge în Ceylon, Sri Lanka de azi, așa cum se numește din 1972.

Cea mai puternică senzație e cea olfactivă. Parfumurile degajate de infinitatea de plante din insula Sri Lanka l-au făcut pe Eliade să scrie:

"Umblă hai-hui din stradă în stradă, prins între aceste două tentații : cerul și parfumul prea-plinului vegetal. Două izvoare de revelații, tristeți și cele mai nemărturisite bucurii : izvoare vii, ce-ți adapă nu mintea, nici sufletul, ci însăși viața ta organică, sângele și răsuflarea ta, cari îți dăruiesc pentru întâia oară bucuria de a trăi, de a fi viu, de a te mișca și respira liber, fără griji, fără reguli, fără restricții."

Grădina "Victoria"

"E un schimb de risipe vegetale, de bucurii parfumate între slujitorii zeului și tine. Când ieși din curte - și te urci în rikșă — atâtea gânduri noi și atâtea nostalgii deșteptate de liniștea curții — o fetiță de la școala de alături aleargă cu un buchet de flori de scorțișoară și o broșură englezească, pe cari ți le oferă cu cel mai negândit zâmbet al ei."

"...cel mai negândit zâmbet al ei." Ce frumos a spus Eliade! Greu de găsit o exprimare plină de duioșie și de imaculare sufletească asemănătoare. Poate doar "frumoasă ca un gând răzleț" din poezia "Nunta Zamfirei" a lui George Coșbuc.

Sri Lanka e țara unde Eliade îl întâlnește pe mentorul său, profesorul Dasgupta, pe care-l descrie astfel:

□ *"E un bărbat scund, căruia hainele europene și pieptănătura îi dau un aspect incert. Ochii îi lucesc vii în cercănele lecturilor. E unul dintre pușinii care pot înțelege orice text sanscrit. De altfel, pentru aceasta i-au trebuit vreo 25 de ani de studiu... Profesorul vorbește sfios și zâmbeste"*

Surendranath Dasgupta a fost maestrul lui Mircea Eliade în perioada în care acesta a studiat filosofia indiană la Calcutta. Este tatăl scriitoarei Maitreyi Devi, eroina romanului „Maitreyi”.

"In India, orice femeie e Devi, o zeiță. Când te adresezi unei doamne sau domnișoare — de orice rang, de orice vârstă — nu pomenești numele de familie, ci adaugi Devi după numele ei"

propriu. O domnișoară Indira Sen, ajunge astfel Indira Devi. Amănuntul acesta e semnificativ. India nu vede în femeie nici fecioara, nici amanta. India vede numai zeița, numai jertfa creatoare, mama. Orice altă virtute feminină pălește alături de aceasta din urmă. Orice femeie e adorată întrucât este sau va fi o mamă. De aceea, când cunoști prea bine o femeie ca să o mai poți numi Devi, o numești mamă. Chiar dacă ea e numai o fată de țară sau o adolescentă de colegiu.”

Mai mult de-atât, indienii vorbesc despre țara lor ca despre o mamă. Imnul lor începe cu cuvintele “Plecăciune Mamei”.

Miile de kilometri parcurși în India au fost și un bun prilej pentru român să se adapteze la obiceiurile locurilor pe unde-a trecut.

“A trebuit să mestec frunze și nuci betel, astringente și iuți, cari sfârșesc prin a da gurii o culoare puternică roșie. Când vorbesc indienii, ai impresia că tuturor le sângerează buzele.”

“Bhimi Chawda, gazda, mă poartă la masă. Sufrageria : o cămară fără scaune și fără mese, cu ciment pe jos. Ne așezăm pe câte o scoarță, depărtați unul de altul. În față-ne, câte o frunză mare, spălată, pe care se aflau mâncăruri ciudate și turtele fierte în ulei. Bucatele erau iluzorii : câteva legume fierte, un sos cu piper mult, o mână de orez fără sare. La început am crezut că sosul e supă și am sorbit o lingură. Era atât de iute, încât a trebuit să înghit toate turtele ca să-mi treacă usturimea. Ceilalți se amuzau, nelăsându-mă să folosesc lingura pe care mi-o adusesem, prudent, de sus. A trebuit să frământ orezul cu mâna, să torn deasupra sosul piperat, să culeg boabele cu degetele... La sfârșit mi-au dat banane și lapte. Ne servea o indiană tânără și frumoasă, semănând leit cu țiganca din tabloul lui Luchian.”

Locurile și obiceiurile văzute de Eliade sunt multe. Din toate descrise în carte, am selectat câteva. Unele ar putea fi trecute, fără îndoială, în categoria “ciudătenii” pentru noi, europenii.

Madras

“Am cunoscut, în sfârșit, Madras-ul [...] unde eram privit ca un obiect rar, obligat să primesc prăjituri de la fiecare creștină și să mă întrețin cu fiecare om celebru care venea să mi se prezinte.

Pentru protestanți, creștinismul începe cu sporturi și five-of-clock. Aceasta nu mă supără. Creștinismul poate începe de oriunde, chiar de la prostituate. Important e faptul că trebuie să sfârșească în creștinism.”

Adept al filozofiei indiene și admirator al zeităților acestei țări, Eliade nu s-a dezis niciun moment în viața lui de creștinism!

“Aici, în odaia mea, locuiesc două vrăbii, o șopârlă cu coama crestată și câțiva păianjeni enormi, cari se sperie întotdeauna când aprind lampa. Mărturisesc că, în cea dintâi noapte am dormit sfios, auzind gânguritul vrăbiilor prin somn. A doua zi, am văzut șopârla, alunecând pe grinda din odaia de baie. Cu păianjenii m-am obișnuit ; de obicei stau la fereastră, iar dacă se apropie prea mult de masa mea, îi gonesc cu creionul.”

“Noaptea, pretutindeni, a fost un semn al misterului. S-ar putea încerca o clasificare după necesitatea tovarășului pe care îl poruncește noaptea: Dumnezeu, femeia sau sufletul. Aici, în India, tovarășul e întotdeauna același: sufletul. De aceea poezii și gânditorii Indiei par atât de stranii ; au rămas prea mult singuri cu ei înșiși.”

O furtună descrisă de Eliade :

“Trăsnetele au izbucnit fără veste. Am simțit că alerg, dar mai târziu am înțeles că sunt purtat de vânt. Ceilalți își pierduseră, ca și mine, echilibrul. Alergau ca niște umbre cuprinse de panică. Parcă ar fi fost miezul nopții și lumina fulgerelor aprindea și stingea dimineața, cu capriciu de demiurg.”

Benares

“De-abia coborât din tren, îmi stăvilește drumul un convoi adunat să primească un saddhu, un om sfânt, venit tocmai de la Eadri-Narayan, de pe culmile Himalayei, ca să se scalde în apele Gangelui. Credincioșii se înghesuiesc în fața compartimentului și-l așteaptă să coboare, ca să se poată prosterna și culege cu palma praful de pe picioarele sfântului. Din alt compartiment, o femeie bătrână e coborâtă într-un pat de boală. Ghicindu-și sfârșitul apropiat, bolnava a cerut fiilor s-o ducă la Benares și, după moarte, să-i arunce oasele și cenușa pe Gange. Pentru hinduși, apele fluviului sfânt au la Benares inimaginabile virtuți purificatoare. Aici ajung toți frați și surori, copii ai „Mamei Gange”. Înainte de a-și înfunda capul în apă, fiecare pronunță acea invocare glorioasă a fluviului : Ganga Ma ki jai! Câteodată, când apele vin mari și rele, piciorul alunecă de pe lespede și trupul e prins de viitoarea galbenă. Cât ai clipi din ochi, omul dispăre, luat de valuri. Dacă mai are timp, fericitul murmură mulțumirea din urmă. Căci moartea la Benares e moartea plăcută zeilor. Pe mal, rudele și prietenii nu îndrăznesc a plânge pe cel chemat de „Mama Gange”. Câte o fetiță se zbate, încearcă a înota, dar obosește repede și, odată în mijlocul fluviului, o primesc în dar crocodilii. Pentru sufletul ei izbăvit de suferințele vieții, se zvârl noi ghirlande pe apele Gangelui, flori roșii cu parfumul umed al templelor sau flori albe de iasomie...”

Si încă ceva care merită de amintit:

"... în India fetele nu suferă crize sentimentale și dragostea lor trece lent de la părinți la soț, fără ezitări sau tangente de probă."

Apele sfinte ale Indiei:

"In India Centrală, între deșerturi fierbinți și câmpii lăncede acoperite cu orez, la întretăierea celor două fluvii sfinte, Gangele și Jumna, se află Allahabad, cetate veche de trei mii de ani. Hindușii îi spun Prayag. Mahomedanii l-au numit Allahabad. Aci se împlinește, o dată la doisprezece ani, cel mai mare festival religios din întreaga Indie. Aici e sălașul sfinte între sfinte sărbători : Kumbh-Mela, când se scaldă zilnic un milion de pelerini în impletirea apelor celor două fluvii. Ultima Kumbh-Mela s-a săvârșit în ianuarie 1930 ; următoarea va avea loc în 1942."

Amritsar și templul de aur

"In partea de miazănoapte a Indiei, în apropierea Himalayei, se află Amritsar, orașul templului de aur. Templul se descoperă deodată, minune cu totul și cu totul de aur, în mijlocul unui lac pietruit și încins din patru părți cu cheiuri de marmură. Parcă ar fi o jucărie, într-atât de perfect și ireal se ridică în locul apei, oglindindu-și turlele aurite și crenelul poleit. E nefiresc și înmărmuritor templul acesta în mijloc de lac, lângă care se adună zeci de mii de Sikhi ; bărbați înalți, cu turbane de mătase colorată, cu bărbi de războinici, încinși cu brâuri scumpe, cu pumnale și iatagane ; femeii cu pijamalele lor neprețuite, în culori ce odihnesc privirea, cu cosițele negre și parfumate pe umeri, cu talpa piciorului roșită ; copii căroră proporțiile turbanelor albe și albastre le dau un aspect de paji orientali la bal mascat. Templul Sikh e singurul templu indian în care sunt acceptați toți oamenii, de orice religie și de orice rasă ar fi ei. O clădire simplă, fără idoli și fără draperii"

Jaipur

"... femeile, cu glezna grea de brățări de argint negru, cu profilul prelung, arian, cu urechile goale sub coafura despletită și cercei mari, enormi, lovindu-li-se de obraji în mers. Cu cât sunt mai sărace, cu atât mersul li-e mai elegant, căci costumul se apropie tot mai mult de nuditate, până ce ajunge, pe șoselele dinspre marginea cetății, cu sânii goi și o fâșie de pânză vișinie în jurul coapselor. Rar vezi câte o femeie care să nu poarte nimic pe cap ; și din pricina acestei poveri pe care trebuie s-o echilibreze prin forfoteala bazarului și sub arșița câmpului, umbletul lor ajunge atât de ritmic, de armonios și de personal, încât ai impresia că e dans."

Bikaner

"...totul e roșu, nisipul, muntele de piatră pe care stă cetatea, și nisipurile, și casele, și terasele. Bikanerul îți apare deodată, din zarea către care înaintezi de zece ceasuri, înălțat, creneluri pe munte cu totul și cu totul în aramă. De la roz la purpură ; Bikanerul e muntele fermecat al lui Sindbad marinarul. E tot ce mi-a plăcut mai mult în India, minune unică și intrare neînchipuită."

Sa nu uităm că Eliade n-a fost un excursionist în India. A venit să studieze filozofia acestei țări și a făcut asta cu ardoare.

Intr-o mănăstire: Zok-Chen-pa

"...în Ghum, după amiaza, e întotdeauna ceață. Satul e bhutanez. Ghicesc apropierea mănăstirii prin flamurile tibetane ; prăjini înalte, purtând rugăciuni, vrăji, farmece și imprecășii tipărite pe un soi de hârtie pufoasă, sau scrise pe pânză."

□ *"...de partea dreaptă, în biblioteca cu rafturi lungi și scunde, se află Kanjur-ul, enciclopedie religioasă în o sută opt volume, cuprinzând peste o mie de cărți, traduse din Tripitaka buddhistă. Am putut vedea o excelentă pagină din traducerea tibetană a Bhagavadgitei, scrisă în cerneală aurie pe pergament."*

"Se aflau, de asemenea, câteva manuscrise nepaleze și altele scrise în devanagari ancient style. Probabil că nu le citea nimeni. Lama e mișcat de zelul meu și e flatat de cunoștințele mele."

"Imi beau ceaiul, așa cum îl beau tibetanii : cu lapte, cu unt, cu sare.

Cea dintâi ceașcă am luat-o ieri, la Ghum. E de culoarea cafelei cu lapte și are gustul supei. În Tibet, majoritatea locuitorilor consumă patruzeci-cincizeci de cești pe zi, dar nu sunt puțini acei cari înghit șaptezeci. Eu îmi beau cupele obligatorii pentru că e frig și umezeală."

Călătoria prin Tibet a avut pericole dintre cele mai neașteptate. Iată unul la care sigur nu ne-am fi gândit, relatat de autor:

"Orice strein ce vrea să viziteze Sikkimul trebuie să-și angajeze un serdar.

Ca să scurțăm drumul, am coborât la vale, de-a dreptul prin junglă, și țepi ascunși ne sângerau, și frunze mari ne zgâriau și corole cu apă multă ne udau. Umblam, umblam... Și, deodată, ne-am oprit. Nu știu de ce, dar toți ceilalți știau. Ploaia încetase, dar ploaia nu ne mai înspăimânta acum. Auzeam un zgomot ciudat, stins, foșnit. Ca pașii unui cortegiu de umbre pe covor de mușchi. Ce Dumnezeu înseamnă aceasta ? „Serdarule ! Serdarule !"

Și atunci am înțeles spaima lor. Căzusem prea jos în vale, în drumul lipitorilor. Și lipitorile înaintau, coloane, mii și zeci de mii.

Nu le vedeam. Nu auzeam decât târșăitul lor umed și nu vedeam decât frunze tremurate. Cine a spus că tigrul sau leul sau cobra sunt animalele cele mai temute ale junglei nu cunoaște

jungla în început de monsoon. Bestiile acestea blânde teucid odată. Dar lipitorile ? Se apropie — și nu poți fugi. Le vezi — și nu le poți lovi. Dacă ești înspăimântat — ești pierdut. Pentru că omul înspăimântat fuge în vale și în vale e agonia lungă, cu sfârșit fără sânge. Ascultă !... Ascultă cum am ascultat și eu. Mi-au înghețat întâi urechile, apoi gâtul, apoi picioarele. Cum aș putea rechema sunetul stins, funebru, rece — al legiunilor negre și lipicioase ? Câteva m-au atins și-mi priveam degetele mânjite cu sânge. Am vrut să fug, am vrut să fug în vale. Numai serdarul m-a scăpat. Urcuș pe coasta mărăcinoasă, sub ploaie, cu lipitori pe mâini, pe trup, pe față. Întâi mi-am sfâșiat cămașa, ca să strivesc limba de piele neagră ce-mi scrijela sânul. Apoi mi-am rupt umerii cămășii, apoi ciorapii. Alunecam și lăcrămam, îmi scrânteam degetele și-mi zgâriam genunchii cu pantalonii în zdrențe. Sus, pe poala lăsată, ne-au întâmpinat alte convoiuri de lipitori. Am privit îngrozit pe serdar...Ce a urmat și cum am scăpat ? Nu știu. Fuga. Am fugit ca duhurile, ca strigoi. Cu toate strigătele și bicele serdarului, hamalii au lăsat bagajele și au fugit ; iar noi am fugit cu ei. Aceasta a fost tot. Astăzi, Himalaya era înaltă, iar lipitorile mărunte, mărunte. Și omul le privea nedumerit și fiecare se ruga și blestema în limba lui.”

Rishikesh

“Migdalele sunt aici simbolul găzduirii, al reverenței, al dragostei divine. Discipolul aduce migdale maestrului spiritual și acesta îmi dăruiește — din însuși darul lui — o mână de migdale ; iar dacă e discipol favorit, guru curăță cu îngrijire o migdală și i-o dă direct în gură. Acesta e semnul suprem al dragostei învățătorului.”

Viața eremiților

“Ei mănâncă cu degetele, ca orice indian, fără să vorbească, uzând numai de mâna dreaptă, căci hrana e ofrandă zeilor din trup și masa e mai degrabă un ritual. Mâna stângă o reazemă de pământ, și e socotit o gravă impoliteță, în toată India, dacă un oaspete atinge ceva cu mâna stângă în timpul mesei. Restul hranei se aruncă sau se dă vacilor ; nimeni nu poate atinge un rest alimentar.

Fiecare poate face ce vrea, se roagă în pace și respectă credințele oricui.

Nimeni nu manifestă acea atitudine definitivă a occidentalilor, că el singur a găsit adevăratul Dumnezeu și oricine altul e un eretic. Nimeni nu încearcă să convertească (acea superstiție semită a monoteismului intolerant și prozelit).”

Obiceiul de a mânca numai cu mâna dreaptă l-am văzut menționat și în cartea Corinnei Hofmann-“Indrăgostită de un masai”, când descrie obiceiurile tribului “samburu” din Kenya, unde a trăit câțiva ani.

Tot despre eremiți, Eliade consemnează:

“Ceea ce e surprinzător, însă, e indiscutabila lor sinceritate și toleranță fără margini pentru orice crez, de oriunde. Chiar cei mai mediocri saddhu sunt întotdeauna însetați să asculte despre Isus Christos, Sf. Francisc, Kabir, Guru Nanak, și oricare alt guru, cum numesc ei pe trimiși. De cum m-am stabilit în Ashmm, ei au venit să mă întrebe asupra creștinătății și le-au plăcut atât de mult povestirile cu Fra Lorenzo (din „Floricelele” franciscane) și câteva din legendele pioase medievale, încât m-au rugat să le repet, în fiecare zi. Ei toți socotesc pe Isus Christos fiul lui Dumnezeu și îl numesc „Lord Jesus”, așa cum au auzit pe misionari. Dar aceasta nu-i împiedică să considere pe Buddha, Krishna și alți profeți, egali lui Isus. Ei nu pot accepta limite și zone geografice în manifestarea divinității.”

India e țara unde europeanul ar avea toate motivele să se rușineze pentru gândirea sa limitată și îngâmfarea de care dă dovadă. La întâlnirea unui saddhu în Malabar,

“căruia nu știai ce să-i admiri mai mult : învățătura sau sfințenia”, [...] albul se descoperă despersonalizat și transmutat într-un binefăcător taumaturg și angelic. Mărturisirile lui penibile că nu e nimic, că nu știe nimic, că a venit în India să învețe iar nu să predice sunt considerate sfântă umilință. Dacă vorbește — e privit un Suflet mare, magnanim, care-și pierde vremea ajutând pe cei ignoranți. Dacă tace — e privit drept un adevărat sfânt, care a depășit vorbăria muritorilor de rând. Oamenii se închină atunci în fața lui, femeile se pleacă și îi mângâie tălpile, îi ating hainele cu fruntea. Un singur cuvânt îi face fericiți pentru un anotimp. Ei așteaptă orice de la un alb care primește să trăiască după cum trăiesc rishii ; un zâmbet, o privire sau un vers sanscrit sau chiar numai pronunțarea aceluia cuvânt fermecat ; Shanti ☪ (pace). India e înfometată de dragoste, de simpatie sinceră și desinteresată, venită din partea celor cari au robii-o. O glumă pentru un servitor îl face sclav stăpânului, pentru viață.”

Afganistan în 1930, dar parcă e ceva din zilele noastre...

“7 noiembrie 1930, Afganii obișnuiesc să răpească pe orice european întâlnit singur, ca apoi să ceară un preț extraordinar de ridicat guvernului britanic pentru eliberarea prizonierului. Mai e ceva : nu trebuie niciodată să te vadă înarmat prin bazar. Ar socoti aceasta o injurie și cât ai clipi din ochi scandalul e gata. Nu trebuie să ne neliniștim de toate împușcăturile pe cari le vom auzi în timpul nopții; așa se amuză afganii, trăgând cu pistolul prin bazar.”

Despre niște triburi afgane care trăiesc undeva, în munți Mircea Eliade scrie:

“Pe oamenii aceștia aș vrea să-i vedeți ; oameni care fug douăzeci de kilometri cu pieptul

zdrențuit de gloanțe ca să poată muri pe pământul lor, pe stâncile lor."

La Shantiniketan

"Rabindranath Tagore s-a născut aici, și tatăl lui, și moșul lui. Aici, în inima Bengalului, a izbutit Rabindranath să-și împlinească visul tinereții sale : să înalțe școli cari să nu chinuie copiii și să facă operă de cultură care să nu turbure seninătatea parcului. Numele locului a fost dat de el : Shantiniketan, adică „sălaș al liniștii" iar numele Universității, Vishvabharti, înseamnă „din întreaga Indie".

A voit să facă din anii de școala ani fericiți, în locul anilor întunecați și dureroși ai celorlalți copii : știind că munca e o bucurie, iar nu o pedeapsă ursită omului, a încercat cele mai curajoase reforme, ca să facă educația un joc și învățătura o voluptate."

Tagore îi spune lui Eliade ce poate învăța Europa de la India :

"Mă întrebai aseară : „Ce ne poate învăța India, pe noi, occidentalii ?" India poate descoperi Europei nu un adevăr, ci o cale, și calea aceasta o batem noi aici în India, de patru mii de ani. India poate învăța că viața spirituală e bucurie, e voluptate și dans, câteodată tumultoasă și sălbatecă, asemenea ploilor Bengalului, altădată calmă și elevată, asemenea culmilor himalayene. Viața spirituală e inocentă și e libertate, e dramă și extaz."

O lecție de viață de la Rabindranath Tagore

"Păcatul cel mai mare este să te împotrivești bucuriei, vieții care ți-a dat-o Dumnezeu, sufletului tău. Voi credeți că adevărul e întotdeauna solemn, că bucuria e frivolă, iar dansul și cântecul inconsistente cu o educație științifică.. Pentru mine, toate aspectele acestea se integrează unul în altul, căci fiecare exprimă ritmul și bucuria vieții, zeița care cântă și plânge în fiecare boabă de rouă, cu fiecare fir de iarbă, în fiecare gând și faptă de-a noastră."

Povețele celui supranumit "profetul Indiei moderne" sunt valabile și azi, la mai bine de optzeci de ani de la rostirea lor. Sensul vieții e atât de ușor de atins, de înțeles...Depinde doar de fiecare dintre noi dacă avem ochi de văzut și urechi de auzit...